ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ –ਸਬਦ ੮੩

ਬਿਨੁ ਪਿਰ ਧਨ ਸੀਗਾਰੀਐ ਜੋਬਨੁ ਬਾਦਿ ਖੁਆਰੁ ॥

ਰਾਗੁ ਸਿਰੀਰਾਗੁ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੫੮

ਬਿਨੁ ਪਿਰ ਧਨ ਸੀਗਾਰੀਐ ਜੋਬਨੁ ਬਾਦਿ ਖੁਆਰੁ ॥
ਨਾ ਮਾਣੇ ਸੁਖਿ ਸੇਜੜੀ ਬਿਨੁ ਪਿਰ ਬਾਦਿ ਸੀਗਾਰੁ ॥
ਦੂਖੁ ਘਣੋ ਦੋਹਾਗਣੀ ਨਾ ਘਰਿ ਸੇਜ ਭਤਾਰੁ ॥੧॥
ਮਨ ਰੇ ਰਾਮ ਜਪਹੁ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਪ੍ਰੇਮੁ ਨ ਪਾਈਐ ਸਬਦਿ ਮਿਲੈ ਰੰਗੁ ਹੋਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਹਰਿ ਵਰੁ ਸਹਜਿ ਸੀਗਾਰੁ ॥
ਸਚਿ ਮਾਣੇ ਪਿਰ ਸੇਜੜੀ ਗੂੜਾ ਹੇਤੁ ਪਿਆਰੁ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣਿ ਸਿਞਾਣੀਐ ਗੁਰਿ ਮੇਲੀ ਗੁਣ ਚਾਰੁ ॥੨॥
ਸਚਿ ਮਿਲਹੁ ਵਰ ਕਾਮਣੀ ਪਿਰਿ ਮੋਹੀ ਰੰਗੁ ਲਾਇ ॥
ਮਨੁ ਤਨੁ ਸਾਚਿ ਵਿਗਸਿਆ ਕੀਮਤਿ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਇ ॥
ਹਰਿ ਵਰੁ ਘਰਿ ਸੋਹਾਗਣੀ ਨਿਰਮਲ ਸਾਚੈ ਨਾਇ ॥੩॥
ਮਨ ਮਹਿ ਮਨੂਆ ਜੇ ਮਰੈ ਤਾ ਪਿਰੁ ਰਾਵੈ ਨਾਰਿ ॥
ਇਕਤੁ ਤਾਗੈ ਰਲਿ ਮਿਲੈ ਗਲਿ ਮੋਤੀਅਨ ਕਾ ਹਾਰੁ ॥
ਸੰਤ ਸਭਾ ਸੁਖੁ ਊਪਜੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਅਧਾਰੁ ॥੪॥
ਖਿਨ ਮਹਿ ਉਪਜੈ ਖਿਨਿ ਖਪੈ ਖਿਨੁ ਆਵੈ ਖਿਨੁ ਜਾਇ ॥
ਸਬਦੁ ਪਛਾਣੈ ਰਵਿ ਰਹੈ ਨਾ ਤਿਸੁ ਕਾਲੁ ਸੰਤਾਇ ॥
ਸਾਹਿਬੁ ਅਤੁਲੁ ਨ ਤੋਲੀਐ ਕਥਨਿ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ ॥੫॥
ਵਾਪਾਰੀ ਵਣਜਾਰਿਆ ਆਏ ਵਜਹੁ ਲਿਖਾਇ ॥
ਕਾਰ ਕਮਾਵਹਿ ਸਚ ਕੀ ਲਾਹਾ ਮਿਲੈ ਰਜਾਇ ॥
ਪੂੰਜੀ ਸਾਚੀ ਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਨਾ ਤਿਸੁ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ ॥੬॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਤੋਲਿ ਤੁੋਲਾਇਸੀ ਸਚੁ ਤਰਾਜੀ ਤੋਲੁ ॥

ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਮੋਹਣੀ ਗੁਰਿ ਠਾਕੀ ਸਚੁ ਬੋਲੁ ॥
ਆਪਿ ਤੁਲਾਏ ਤੋਲਸੀ ਪੂਰੇ ਪੂਰਾ ਤੋਲੁ ॥੭॥
ਕਥਨੈ ਕਹਣਿ ਨ ਛੁਟੀਐ ਨਾ ਪੜਿ ਪੁਸਤਕ ਭਾਰ ॥
ਕਾਇਆ ਸੋਚ ਨ ਪਾਈਐ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਪਿਆਰ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਮੇਲੇ ਗੁਰੁ ਕਰਤਾਰ ॥੮॥੯॥

ਸਾਰ: ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਗੂੜ੍ਹ ਨਹਿਤ, ਚਾਰ ਗੁਣ ਸਾਨੂੰ ਸਵੈ-ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰੀਵੀ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਇਆ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਦੈਵੀ ਤੱਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਰਹਿਮ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿ ਸਾਡੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਇਕਸਾਰ ਕਰਕੇ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਤੋਖ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਬੇਚੈਨ ਇੱਛਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਿਬੇਕ ਸਾਡੀ ਸੂਝ ਨੂੰ ਤ੍ਰਾਸ਼ਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਸਚ ਨੂੰ ਭਰਮ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੂਝਮਈ ਚੋਣਾਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਨਾਲ ਸੁਚੇਤ ਜੀਵਨ, ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਿਨੁ ਪਿਰ ਧਨ ਸੀਗਾਰੀਐ ਜੋਬਨੁ ਬਾਦਿ ਖੁਆਰੁ ॥
ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸਾਥੀ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਅਤੇ ਜਵਾਨੀ ਵਿਅਰਥ ਭਾਸਦੇ ਹਨ; ਇਹ ਅੰਤਰੀਵੀ ਸੰਬੰਧ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਹਰੀ ਦਿਖਾਵੇ ਦੀ ਵਿਅਰਥਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਨਾ ਮਾਣੇ ਸੁਖਿ ਸੇਜੜੀ ਬਿਨੁ ਪਿਰ ਬਾਦਿ ਸੀਗਾਰੁ ॥
ਵਿਆਹੀ ਦੀ ਸਜਾਈ ਹੋਈ ਸੇਜ ਕੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦੀ; ਪਿਆਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸਾਰਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਵਿਅਰਥ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਨਾਲ ਇਕਰੂਪ ਹੋਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ; ਭਾਵੇਂ, ਆਪਣੇ ਸਚੇ ਆਪੇ ਨੂੰ ਅਪਣਾਏ ਬਿਨਾਂ, ਸਾਰੇ ਝੁਕਾਅ ਅਰਥ ਗੁਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਦੂਖੁ ਘਣੋ ਦੋਹਾਗਣੀ ਨਾ ਘਰਿ ਸੇਜ ਭਤਾਰੁ ॥੧॥

ਪ੍ਰੀਤਮ ਘਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਅਭਾਗੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਤੱਥ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅੰਤਰੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਰੂਹਾਨੀ ਖਾਲੀਪਣ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। (੧)

ਮਨ ਰੇ ਰਾਮ ਜਪਹੁ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥

ਹੇ ਮਨ, ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਿਆਂ; ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਰੀਵ ਵੱਲ ਮੁੜਨ ਨਾਲ ਏਕਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਪਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪਸਰਦੀ ਹੈ।

ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਪ੍ਰੇਮੁ ਨ ਪਾਈਐ ਸਬਦਿ ਮਿਲੈ ਰੰਗੁ ਹੋਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਬਿਬੇਕ ਦੇ ਤੱਤਸਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਸੂਝ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਨੰਦ ਪਨਪਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੰਦ ਏਕਤਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵੰਡ ਤੋਂ ਨਹੀਂ। (੧)(ਠਹਿਰਾਉ)

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਹਰਿ ਵਰੁ ਸਹਜਿ ਸੀਗਾਰੁ ॥

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਿਬੇਕ ਦੇ ਤੱਤਸਾਰ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਕੇ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰੀ, ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅੰਤਰੀਵੀ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਚਿੰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕਸੁਰ ਕਰਨਾ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਜਨਮਜਾਤ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸਹਿਜ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸਚਿ ਮਾਣੇ ਪਿਰ ਸੇਜੜੀ ਗੂੜਾ ਹੇਤੁ ਪਿਆਰੁ ॥

ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਸੱਚਮੁੱਚ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਗੂੜ੍ਹ ਪਿਆਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸੱਚੇ ਸਵੈ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣਿ ਸਿਞਾਣੀਐ ਗੁਰਿ ਮੇਲੀ ਗੁਣ ਚਾਰੁ ॥੨॥

ਬਿਬੇਕ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਦੁਆਰਾ, ਉਹ ਸੁੰਦਰ ਗੁਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚਾਈ, ਬਿਬੇਕ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਵਰਗੇ ਸੰਪੂਰਨ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।(੨)

ਸਚਿ ਮਿਲਹੁ ਵਰ ਕਾਮਣੀ ਪਿਰਿ ਮੋਹੀ ਰੰਗੁ ਲਾਇ ॥

ਜਦੋਂ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਸੱਚ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਨਮੋਹਣਾ ਹੋ, ਖੁਸ਼ੀ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਸਦਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁ ਤਨੁ ਸਾਚਿ ਵਿਗਸਿਆ ਕੀਮਤਿ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਇ ॥

ਜਦੋਂ ਮਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਸੱਚਰੂਪ ਹੋਣ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮੁਕਤੀ ਇੰਨੀ ਗੂੜ੍ਹ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ।

ਹਰਿ ਵਰੁ ਘਰਿ ਸੋਹਾਗਣੀ ਨਿਰਮਲ ਸਾਚੈ ਨਾਇ ॥੩॥

ਇਹ ਸਰਵ-ਵਿਆਪੀ, ਪਿਆਰੀ ਚੇਤਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਗਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚਿੰਤਨ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਮਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। (੩)

ਮਨ ਮਹਿ ਮਨੂਆ ਜੇ ਮਰੈ ਤਾ ਪਿਰੁ ਰਾਵੈ ਨਾਰਿ ॥

ਜਦੋਂ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਹਉਮੈ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ 'ਮੈਂ, ਮੇਰਾ, ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ' ਦੀ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤਤਾ ਫਿੱਕੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਰਵ-ਵਿਆਪੀ ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ ਇਕ ਸਹਿਲਾ ਸੁਮੇਲ ਸਿਰਜਦੀ ਹੈ।

ਇਕਤੁ ਤਾਗੈ ਰਲਿ ਮਿਲੈ ਗਲਿ ਮੋਤੀਅਨ ਕਾ ਹਾਰੁ ॥

ਖਿੰਡੇ ਹੋਏ ਮੋਤੀ ਜਦੋਂ ਇਕ ਧਾਗੇ ਵਿਚ ਪਰੋਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਕ ਚਮਕਦਾਰ ਹਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਸ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਜੋ ਉਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੀਵਨਾਂ ਦਾ ਉਦਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਆਪਣੇ ਵਿਲੱਖਣ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ, ਸਦੀਵੀ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਏਕਤਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਸਭਾ ਸੁਖੁ ਊਪਜੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਅਧਾਰੁ ॥੪॥

ਰੂਹਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਗਰੂਕਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰਤਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਬਿਬੇਕ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਚਿੰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। (੪)

ਖਿਨ ਮਹਿ ਉਪਜੈ ਖਿਨਿ ਖਪੈ ਖਿਨੁ ਆਵੈ ਖਿਨੁ ਜਾਇ ॥

ਇਹ ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਅਗਲੇ ਪਲ ਵਿਚ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਇਕ ਪਲ ਵਿਚ ਆਕੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਭਵ ਅਤੇ ਬਿਨਸਣ ਦਾ ਇਹ ਚੱਕਰ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਲਗਾਵਾਂ ਦੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਬਦੁ ਪਛਾਣੈ ਰਵਿ ਰਹੈ ਨਾ ਤਿਸੁ ਕਾਲੁ ਸੰਤਾਇ ॥

ਜੋ ਬਿਬੇਕ ਰੂਪੀ ਤੱਤਸਾਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਹਾਅ ਨਾਲ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਰੁਪਾਂਤ੍ਰਣ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਢਾਲੂ ਬਣਨ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸਾਹਿਬੁ ਅਤੁਲੁ ਨ ਤੋਲੀਐ ਕਥਨਿ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ ॥੫॥

ਸਦੀਵੀ ਅਤੇ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਸਰੋਤ ਅਥਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਮਾਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਇਸਦੀ ਹਾਜ਼ਰਤਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤ ਜਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਨਿਸ਼ਚਤਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਣੇ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਸਮਾਦ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਹੋਂਦ ਦੇ ਰਹੱਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਬਾਰੇ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। (੫)

ਵਾਪਾਰੀ ਵਣਜਾਰਿਆ ਆਏ ਵਜਹੁ ਲਿਖਾਇ ॥

ਵਪਾਰੀ ਉਸ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਸਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਉਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਇਕ ਜੀਵੰਤ ਬਾਜ਼ਾਰ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਹਰੇਕ ਤੱਤ ਸਾਡੇ ਸਮੂਹਿਕ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦੀ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕਾਰ ਕਮਾਵਹਿ ਸਚ ਕੀ ਲਾਹਾ ਮਿਲੈ ਰਜਾਇ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਸੱਚ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਨਹਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਉਣ ਦਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪੂੰਜੀ ਸਾਚੀ ਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਨਾ ਤਿਸੁ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ ॥੬॥

ਜੋ ਲੋਕ ਸੱਚਾਈ ਰੂਪੀ ਪੂੰਜੀ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਤੋਂ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪਲ ਭਰ ਲਈ ਵੀ ਕਿਣਕਾ ਮਾਤਰ ਲਾਲਚ ਦੀ ਪਕੜ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। (੬)

ਗੁਰਮੁਖਿ ਤੋਲਿ ਤੁੋਲਾਇਸੀ ਸਚੁ ਤਰਾਜੀ ਤੋਲੁ ॥

ਜੋ ਲੋਕ ਬਿਬੇਕ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਤਕੜੀ ਵਿਚ ਤੋਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰਤਾ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਮੋਹਣੀ ਗੁਰਿ ਠਾਕੀ ਸਚੁ ਬੋਲੁ ॥

ਉਮੀਦਾਂ ਅਤੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਲੁਭਾਏਮਾਨ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਬੇਕ ਦੇ ਤੱਤਸਾਰ ਦੁਆਰਾ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਧੂਰੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬੇਕਾਬੂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਆਪਿ ਤੁਲਾਏ ਤੋਲਸੀ ਪੂਰੇ ਪੂਰਾ ਤੋਲੁ ॥੭॥

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸਵੈ-ਚਿੰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਮਾਪਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਰਥਪੂਰਨ ਚਿੰਤਨ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਸੱਚੇ ਯਤਨਾਂ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। (੭)

ਕਥਨੈ ਕਹਣਿ ਨ ਛੁਟੀਐ ਨਾ ਪੜਿ ਪੁਸਤਕ ਭਾਰ ॥

ਸਿਰਫ਼ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਦੇਣ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ।

ਕਾਇਆ ਸੋਚ ਨ ਪਾਈਐ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਪਿਆਰ ॥

ਕਿਸੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਏਕਤਾ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਮੇਲੇ ਗੁਰੁ ਕਰਤਾਰ ॥੮॥੯॥

ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਵੈ-ਚਿੰਤਨ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਸਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਉਸ ਬਿਬੇਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਸਰਬ-ਵਿਆਪੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਤੱਤਸਾਰ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।(੮)(੯)

ਤੱਤ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਅਤੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦਾ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਣਪਛਾਤੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬੇਪੜਤਾਲੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਸਾਡੀ ਨਿਰਣਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਧੁੰਦਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਵੈ-ਚਿੰਤਨ ਦੁਆਰਾ, ਅਸੀਂ ਪਛਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੀ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਭਰਮਮਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਰਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਗੂੜ੍ਹ ਸੂਝ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਸਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਨਇੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

Oneness In Diversity Research Foundation
ਵੈੱਬਸਾਈਟ: **OnenessInDiversity.com**

ਈਮੇਲ: **onenessindiversityfoundation@gmail.com**